

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: froak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 10 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Gdynia
„Bettyk”
AK

Czarnowski Edmund
ps. „Kolski”

M: 1477/2371 Pom.¹

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI —

Czarnowski Edmund
T. N: 1477/237 A Som.
Golewia A. S.
"Batkyls"

I/1. Relacja —

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora k. 1 s. 1

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 1. s. 1

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu przed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 13

VI. Fotografie brak.

1/2. Dokumenty dotyczące Edmunda
Czarnowskiego:

1. "Oświadczenie świadka" Rudolfa Czarnowskiego
z 30.05.1968 nt. działalności Władysława
Wawrzyniaka i Edmunda Czarnowskiego,
kserokop. oryg. k. 1 s. 1

jest w aktach - w ad. wyznac.

Odpis

Oświadczenie

Oświadczam, że w okresie okupacji hitlerowskiej współpracowałem z Obywatelom Władysławem Wawrzyńskim ps. "Witold" - urodz. 23 maja 1911 r. w Recklinghausen /Niemcy/ - oficerem kampanii wrześniowej 1939 roku.-

Stwierdzam, że Obyw. Wawrzyński był informatorem rozpracowanych obiektów morskich i lotniczych na terenie Szczecina, Gdańska, Rumii-Zagórze, Elbląga, Malborka i Królewca.-

Na skutek rozpracowania większość tych obiektów została zbombardowana przez lotnictwo alianckie.-

Wiadomości te były przekazywane do grupy "Bałtyk - 301" do dowódcy tej komórki pseud. Kosiński - Edmunda Czarnowskiego w latach 1942 - 1944 oraz dowódcy części komórek "Bałtyk".-

Grudziądz, dnia 1.II.1959 r.-

Rudolf Czarnowski

ppr. rez. "Jur" Rudolf Czarnowski
z-ca dowódcy zgrupowania "Westerplatte" zam. Grudziądz ul. Dzieciłyńska
Nr. leg ZBOW 4718/Bye 4

Własnoręczny podpis
Rudolfa Czarnowskiego
potwierdza się.

Grudziądz, dnia 30.V.68

/-/ Graczyk Wł.

Pieczętka
trójkątna

Zarząd Bojowników
o Wolność i Demokrację

Zarząd Oddziału

Grudziądz

PREZYDIUM
Miejskiej Rady Narodowej
w Bydgoszczy
Inspektorat Oświaty

Wierność z oryginałem stwierdzam
Bydgoszcz, dnia 14.VI.1968 r.

Referent Kadry

(Jolanta Potina)

II. Materiały uzupełniające relacje -
Czarnowski Edmund:

1. art. Kim byli wysiadowcy, Lombardi,
'Dziennik Włoski', 10.04.1992 - onyż. k. 1 s. 1

Kim byli wywiadowcy „Lombardu”

Alarm w „Lombardzie” zaczął się w kwietniu 1944 r. 28 tego miesiąca „Edward” zameldował, że 19 kwietnia 1944 r. został aresztowany w Warszawie, w domu przy ul. Miedzianej, „L. 119” wraz z żoną. Według meldunku „Honoratki” z tego samego dnia w mieszkaniu „L. 119” przeprowadzono rewizję i Gestapo zabrało walizkę ze skrytką. Według tego też meldunku aresztowany wraz z żoną figurują w areszcie Gestapo pod prawdziwymi nazwiskami.

Sprawa aresztowania wywiadowcy używającego kryptonimu „L. 119” musiała być bardzo poważna, gdyż na Pomorze, dla stwierdzenia stopnia zagrożenia centrali „Lombardu” wyjechał „Kolski”, czyli Edmund Czarnowski, jeden z szefów sieci wywiadowczej „Bałtyk”, która objęła swoim zasięgiem teren

Według dokumentów „Lombardu” z „L. 119” spotykał się „Witold”, a więc ppor. Norbert Gołuński, inspektor sieci wywiadu morskiego, a skrzynką kontaktową „L.119” w Bydgoszczy był „Brda”, lub „Breda” z którym mieli kontakt inni wywiadowcy z terenu Bydgoszczy i Torunia. Zagrożona też była

o nazwisku „Jędrzycka” lub „Tyszcza” i poprzez komórkę opieki nad więźniami, która również wchodziła w skład organizacyjnej „Lombardu”, udzielił im pomocy.

Czy „L.119” to inżynier Aleksander Jędrzycka, używający również nazwiska Tyszcza, były pracownik Brahnau, który powo-

Jan Filipki (na błotniku)

dnocześnie swoje możliwości w zakresie sabotażu na terenie rozbudowywanej intensywnie fabryki zbrojeniowej. To oni byli najprawdopodobniej agentami służb bezpieczeństwa, którzy rozszyfrowali wywiadowcę. W każdym razie był to ostatni, nowo podjęty kontakt „L.119” przed powrotem do Warszawy.

Jeśli chodzi o przypuszczalnych agentów hitlerowskich władz bezpieczeństwa pochodzenia ukraińskiego, to rzeczywiście na terenie zakładów Brahnau pracowała liczna grupa robotników pochodzenia ukraińskiego i białoruskiego przywieziona ze Wschodu, wśród których byli zarówno zdeklarowani przeciwnicy reżimu hitlerowskiego jak i ludzie gotowi do współpracy z okupantem.

Znaną sprawą na terenie Bydgoszczy był czerwcowy (1944 r.) wybuch na terenie zakładów Brahnau, spowodowany najprawdopodobniej przez sabotaż, po którym wielu pracowników pochodzenia ukraińskiego i białoruskiego zostało aresztowanych i straconych. Jednakże wywiadowca „L.119” trafił widocznie na innych ludzi, gotowych do zdrady.

W dokumentach „Lombardu” występuje jeszcze nazwisko Gertrudy Tyszcza i „Jendritschka” jako osoby poszukiwanej na terenie Pawiaka i „Serbii” – więzień policji hitlerowskiej w Warszawie, ale na tym informacje o „wpadce” w Bydgoszczy się kończą i pozostają tylko domysły.

Józef Szarkowski („Szary”, „Jelita”)

całego Pomorza, aż po Szczecin.

Wiadomości jakie „Kolski”, czyli Edmund Czarnowski przywiózł z Bydgoszczy były mało pocieszające. Już w drugi dzień Zielonych Świąt zostali ujęci w Bydgoszczy dwaj ludzie, którzy znali dobrze „L. 119”, byli w jego sieci wywiadowczej, a zostali aresztowani pod zarzutem dopomagania „L. 119” w dezercji, a jego żonie w ucieczce z Bydgoszczy do Warszawy.

Aresztowani w Bydgoszczy znali również „Kolskiego”, czyli Edmunda Czarnowskiego oraz adres niemieckiej firmy w Warszawie, w której „Kolski” pracował. Zagrożony był więc nie tylko wywiadowca, ale również inspektorzy sieci, którzy się z nim stykali. A takich było kilku.

„Wpadka” w Bydgoszczy

sieć szczecińska z jej kierownikiem o pseudonimie „Adolek”.

„Wpadka” w Bydgoszczy, która spowodowała aresztowanie wywiadowcy „L. 119” w Warszawie musiała być groźna dla funkcjonowania centrali, gdyż dokumenty w tej sprawie wędrują coraz wyżej w strukturze „Lombardu” i są sygnowane pseudonimami „Nordyk”. Ten pseudonim oznacza por. Stefana Ignaszaka inspektora wszystkich sieci wywiadowczych i II zastępcy kierownika wydziału wywiadowczego. Pod pseudonimem „Ignacy”, krył się szef agencji wywiadowczej, Stefan Łapicki, przedwojenny pracownik Ekspozytury Oddziału II w Bydgoszczy.

Na tym wysokim już szczeblu wtajemniczenia zaczynają się ujawniać tajemnice „Lombardu” gdyż „Nordyk”, czyli por. Stefan Ignaszak, występując tym razem jako „Norbert Wojewódzki” stara się odszukać na Pawiaku ludzi

łany do organizacji Todt zdezerterował z niej i ukrywał się w Warszawie? Czyżby znany w Bydgoszczy inżynier ryzykował powrót do rodzinnego miasta?

W innym piśmie skierowanym do komórki opieki nad więźniami „Nordyk” prosi o zainteresowanie się losem inżyniera Henryka Besserta. Czy i w tym wypadku chodzi o wywiadowcę „L.119”, czyli inżyniera Aleksandra Jędrzyckę? Kim więc byli i jak się nazywali wywiadowcy „Lombardu”?

Z meldunków coraz wyżej postawionych pracowników etatowych „Lombardu” rysuje się obraz przyczyn „wpadki” wywiadowcy na terenie Warszawy.

Podczas swego ostatniego pobytu w Bydgoszczy „L.119” nawiązał kontakt z pracownikami firmy Brahnau, pochodzenia ukraińskiego, którzy szukali kontaktu z organizacjami wywiadowczymi, polskimi, deklarując je-

T: M: 1477/3371 Pom.

Gdyńia

Czarnowski Edmund

V. Marty informacyjne

lc. 13

a/

GDYNIA

1

CZARNOWSKI EDMUND

ps. 'KOLSKI'

Kwartonki sieci myślicielskiej 'Bathyk 301'
określającej na kwartunku Toruń - Jezu -
Gohanski - Gohynia

APAK, teatka Ignaszaka Stefana T-M-544/1185,
oprac. Ignaszaka pt. 'sieć sąsiadu „dombardu”!
s. 1

23 VII 94

a

Czarnowski Edward (!)

ps. "Kobski"

Gdynia
AK

2

Stanął na czele podgrupy "Batyki 301" (grupa "Batyki - sieci", "Lombardzi" zorganizowane przez Stefana Ignaszaka ps. "Urod") - penetrowała tereny Tomunia - Trzeźwa i Wybrzeża Gdaińskiego.

zob: B. Czarnowski, Wypiad 202 - AK na Pomorzu..., akta konf. meukowej, Kraków 2002, s. 123 [4] t. probl. "Wypiad..."

ak. 11'05

Gołymia
Ark. 3

Czarnowski Edmund

Ps. „Kwolski” dca, podopieczny hymnadu w opiece „Baktyki”,
przewedziej stopa dzialalnosc od Szczecina po Knole-
miec. Krotki Rudolf Czarnowski.
Dzialalnosc konst. opisy od 1942-1944r.

Woh T.: Karkuzyniak W., Wpis. Gołymia, I / 1 str. 1 ;
I / 2 / str. 3, 19

HMH P4

CZARNOWSKI E.

Gdyńskie
2112-AK
Kymia.01

Działu Inżynierski Komitetu "Pracownicy 1" utrzymujący
kwalifikacje w zakresie rysunku z J. Rombliem z
"Grupa Pomocniczego".

B. Ciemnówka, A. Gąsiorowska, Dzierżewski, Stettin.
Zes. Mus., 1987/7, s. 16.

MWet-95

Czarnowski Edmund
ps. "Kobski"

404nia
AK 5

szeft komendy B-1 w ramach sieci wywiadowczej "Bałtyk" B. Kaczmarek "Wrzosa"

K. Cietranowski, Działalność wywiadowcza ...
Pomerania, z. 1/1975, s. 52.

PO-94

Czarnowski Edmund ps Kolski

Strona wypracowa.
Bałtyk 301

rodzaj grupy nymfobolowej kryptonim "Bałtyk 301"
miał za zadanie rozpracować region Gdańsk, Gdynia,
Torenia, Elbląg i okolice.

źródło: B. Czerwinski, A. Gąsiorowski

Polskie dzieło tajne konspiracyjne u Elbląga
w okresie II wojny światowej s. 120

Wybrane
AK 7

CZARNOWSKI EDMUND /ps. „Kadski”

D-ca podgumy „Bastyk 301” (Grupa bojowa: „Bastyk”)
działającej w rejonie Turka, Sulejowa, Cielistwa,
Sokółki i Knieżewa

Źródło: Miśniewski M. Polacy w walce
z niemieckim brzoźw. wojs. prz. hist.
1960 nr 2, s. 58-87

A. 2ak 91

Gdynia
ZLIZ-AK

CZARNOWSKI EDMUND ps. "Kolski"

Kierownik komórek "Bartyl" w Gdyni i Gdańsku.
sennicy Tomma, Teresa, Gdyni i Gdańsku.

B. Cimonowska, A. Gajnowska, Złociński, Skutłowski.

Zes. Mun., 1987/7, s. 10.
MLI 87-35

FUNDACJA Gdynia 9
CZARNOWSKI EDMUND
ps. "KOLSKI"
d-ca Bałtyku nr 1
K. Ciechanowski, Zarząd okręgowy JON GP,
Warszawa APAG, oprac. B-84, s. 25

Czarnowski E.
ps. "Kolski"

Gdynia
wysiad
ul. "Batyki" 10

Dowódca podgrupy kmpł. "Batyki-301"
& terenem działania okolice Tesewa,
Golaniśka, Gdyni, Elbląga, Inowłocza.

zob. T: M: 21/630 Pom. Major Bednarski
(Tomu) tenka 2 (wypisy ze sprawozd.)
art. P. Chmielecki epł "Dziennik Wierony"
nr 42/73

Wz. T, '05

a

Czarnowski Edmund
ps. "Holcki"

Golymia
"Baityk. 1"
AK M

Kierował jedną z komórek wywiadowczych
"Baityk" utworzonych przez Bernardec
Keszmerke; komiński miarty (Baityk. 1, 2-3)
wykryć niemiecki ośrodek radiowy; 1942r.

str. 62 - Ciechanowski Komrad, życie
i śmierć bohatera, Gdansk 1980.

Wd. IX 100

Czarnowski Edmund

ps. "Tobolski"

doświadcza "Batkiem" - utrzymywał
czesty kontakt z ks. pils. Józefem
Wyrzygą i Józefem Dambliem.

zob: bezka problemowe "Gryf", cz. 8 (Ciechanowski),
str. 25

Edmund

Golymia
"Batkiem"
AK 12

Gdynia

13

CZARNOWSKI EDMUND ps. Kolbrki

Kierował grupą kolegów z Torunia (Gryf Pom),
wytypowanych przez J. Klawnskiego
do pracy wywiadowczej. Grupa ta wchodziła
w skład grupy „Białtyk 301” kierowanej przez
„Kolskiego”.

T.: Ulewski J., imp. Toruń, I/s 3-4

MG 97

Czarnowski Edmund

